

Leta 1831 prikaže se v „Illyr. Bl.“ Nr. 11 prvi Prešernov sonet: „Verh sonca seje soncov cela čeda“, s podpisom Dr. Preš. — Tisto leto vzrojiijo v II. „Krajnski Čbelici“ njegovi soneti: „a) Očetov naših imenitne dela; b) Verh sonca sije soncov cela čeda (nekoliko vže popravljen); c) Tak kakor hrepeni okó čolnarja; d) Kupido, ti, in tvoja lepa starka; potem e) Hčere svet. Romanca po španski šegi z' asonancami. (Ljubice pod ôkno dragi — Pride marskatero nóč — — Za ženico dajte drag'mu, — Ljubi ôča! me na dom!); f) Nova pisarija. Zabavljica. (Učenec. De zdaj, — ko že na Krajnskim vse pisari, — Ko bukve vsak šušmar daje med ljúdi — — Pisar. O zlati vék zdaj Muzam Krajaskim pride!). — Špev vsakteri kaže podpis Dr. P.

Vpeljava kmetijskega poduka v ljudske šole Postojnskega šolskega okraja.

(Dalje.)

A. Res je, želel bi, da ne, dokler namreč se podučevanje o kmetijstvu postavno v ljudske šole ne vpelje in ne predpiše in dokler je ta prevažen predmet tako dobro učiteljem, kakor tudi učencem le prosta briga — prosti požrtvovalni trud, — dasiravno se potreba njegova splošno priznava, ni pričakovati pravega vspeha in zaželenega cilja; prosto delo je čestokrat zares uzorno, a skoraj še večkrat pa površno — tlačansko — le navidezno ali „švindl“.

Kakor sem uže omenil, je naš okraj — skoraj brez izjeme — kmetijski okraj; prebivalstvo njegovo navezano je na poljedelstvo, živinorejo, sadjerejo, trtorejo, deloma na gozd, nekoliko tudi na svilorejo in čebelarstvo. Se ve, da vsak okraj (šolska občina) ima še kake svoje posebnosti in potrebščine po razmerah, katere se pri kmetijskem poduku v posebni poštév jemati morajo. Vsa v „osnovi“ nahajajoča se učna tvarina ni za vsak kraj pripravna — ona je splošna — toraj naj se iz nje v vsakem kraju odbira in pri poduku vporabljuje le-to, kar krajnim potrebščinam in razmeram vgaja, in od česar ravno glavni napredek ter blagostan občinarjev — boljša prihodnost — odvisi.

Čas za kmetijski poduk naj se na vsaki šoli tukajšnjega okraja praktično osnuje. Praktičen pa bode, ako se ta poduk v pozimskem času — prvem šolskem semestru — po dve uri na teden s ponavljavnico združi, a v drugem šolskem semestru — poletni čas — pa zopet po dve uri na teden — ob nedeljah — samostalno vpelje. Pozimski čas bil bi odločen teoretičnemu kmetijskemu poduku, kateremu se po krajnih razmerah meseca svečana in sušca tudi uže nekoliko dejanskega poduka, osobito v sadjereji in poljedelstvu pridruži; poletni čas služil bi pa za praktično in teoretično-praktično podučevanje, nekaj naj se izvršuje v

šoli, nekaj na šolskem vrtu, kjer se nahaja, a nekaj pa tudi po obhodih z učenci po sosednih uzornih in zanemarjenih vrtih, travnikih, polju, pašnikih, goščah in hlevih, kjer učitelj more svojim učencem vse hvale in posneme vredno pojasnovati in priporočati, a zanemarjeno grajati in jih pred takim — kmetov blagostan vničajočim — ravnanjem svariti.

Obhodi naj se vršijo vselej ob času glavnih — posameznih — kmetijskih opravil in del na polju, travnikih in vinogradih. Tu je učitelju in učencem narava sama najboljši učni pripomoček. Pri takih obhodih je najlepša prilika, učence dejansko seznaniti z različnimi zemljami (prstjo), brez te vede kmet le malo velja. Tú naj se pojasnuje nastanje zemlje (prsti) po razpadu in sprstenenju, ter poznavanje drugih prirodnin domačega kraja.

Poglavitna kamenja našega okraja, iz katerih je prst po razpadu nastala so: Apnenec, kremen, brusec ali brusnik, raznih vrst lapor in pa nekoliko kvarčevine; razen teh kamenin primešanih je sem in tje tudi še nekoliko drugih, kar pa ne vpljiva na razne glavne prsti (zemlje) ravno preveč, ker nikjer ne prevagujejo.

To glavno kamenje našega okraja gotovo vsak priprosti kmetič v svojem kraju po imenu pozna, a ne ve morebiti, kakošnim naravnim spremembam je podvrženo — in kaj da na rastlinstvo vpljiva, kaka zemlja iz njega nastaja in kakega gnojila — zemlja — zahteva, kar vse naj se kmetijskim učencem obhojevalno do dobrega pojasni in razloži.

Žule (granita), rule (gnajsa), tinjeca (glimerja) i. t. d. nisem v tem okraju, koder sem hodil, še nikjer staknil, kar v tolažbo nekaterim gospodom povem, kateri se boje, da učitelji teh kamenov še sami ne poznajo, a pri prihodnji konferenci, ako se zahteva, lahko v naravi pokažem. Opomnim naj le še, da zemlja — neobdelana — sama v naravi najbolje kaže, katerim rastlinam: drevju, zeliščam in travam (za živinsko krmo), najbolje služi, tako dobro na pašnikih, kakor tudi na vsakovrstnih travnikih.

Ako se kmetijski poduk s ponavljavnico združi (to, pozimski čas) in do konca šolskega leta samo ob nedeljah nadaljuje (poletni čas), ne naklada se učiteljem izvan onih dveh ur poduka na teden v poletnem času novega brémena, a tudi pod tem dveurnem podukom gotovo nihče omagal ne bode, ker so poletni dnevi dolgi in bi imel učitelje poleg predpisane vsakdanje šole le dve uri več poduka, a pozimski čas — ob kratkih dnevih — ga ima pa sè samo ponavljavnico celih 6 ur več.

B. Mnenje in nazoni vpeljave samostalnega kmetijskega poduka samo ob zimskem času v šole tukajšnega okraja ima več zdatnih zaprek, ter je neizpeljivo, ali pa izpeljano bilo bi brez vsakoršnega haska, kar hočem v sledečem pojasniti in dokazati.

Samostalno vpeljan kmetijski poduk moral bi se pozimski čas poleg ponavljavnice in vsakdanje šole na teden najmanj po štiri ure vršiti, in

to ob večernem času, ker dan je še tako prekratek za podučevanje predmetov vsakdanje šole. To dalo bi se polovičarsko izvršiti le tam, kjer je šolska občina skupaj, ter niso vasi po celo uro ali še dalje od šole; — polovičarsko — pravim za-to, ker bi pravi praktični poduk celo nič ali pa le malo na vrsto priti mogel, a brez njega bilo bi podučevanje nevspešno — nekoristno.

Pri šolah pa, kjer so vasi daleč na okrog raztresene, koristil bi ta poduk — samostalno vpeljan — deloma edino le domači vasi; poduk namenjen je pa v prid vse šolske občine — in — učenci iz oddaljenih vasi ostali bi — na suhem.

Čestokrat, posebno ob slabem vremenu (buriji, dežju, metežu, poldici), kakoršnega je navadno po zimi največ, bi učitelj samostalno osnovani kmetijski poduk ob večernem času edino sam sebi in pa šolskim stenam predaval, kar bilo bi še slabše od najslabejše tlake.

Toraj, če se kmetijski poduk po šolah tukajšnjega okraja osnuje in vpelje, naj se to prec iz začetka tako prične, da bode na vse strani dobro in praktično izpeljano, in da ne bode potem treba vednega predrukačevanja, kakoršno bi gotovo dobri stvari le na kvar in zapreko bilo.

Le sem naj ova opomba zadostuje! —

C. Mnenje, da bi se kmetijski poduk edino le v vsakdanjo šolo vpeljal, ima le toliko dobrega v sebi, da se temu prevažnemu, do sedaj splošno zanemarjenemu predmetu mora prva temeljita podlaga uže v oddelkih in razredih vsakdanje šole položiti; da bi ga bilo pa moč na tej stopinji popolnoma dovršiti, je abotna in neizpeljiva misel.

Ker je nadaljevalni kmetijski poduk v najtesnejši zvezi z večino predmetov ljudske šole, naj se ta prevažen predmet po vseh stopinjah vsakdanje šole med njene predmete vpleta, posebno v prirodoopisje in naravoslovje, kar mu je ravno glavna podlaga — dalje v računstvo in spisje.

Uže v nižjih oddelkih vsakdanje šole pri nazornem nauku učitelj našteva živali, rastline in rudnine, ki se nahajajo v domačem kraju, kar naj potem dopolnjuje po vseh oddelkih (vseh razredih) — do izvršitve vsakdanje šole, in prestopa v ponavljavnico, združeno s kmetijskim nadaljevalnim podukom, kjer se vsa tvarina do dobrega premljeva in prebavi, ter slednjič kmetijski poduk popolnoma dovrši.

Moje postopanje tukaj, katerega pa nobenemu ne vrivam, je tako-le: Za višja dva oddelka vsakdanje šole odločujem zadnje pol ure v sredo in saboto vsak teden skoz celo šolsko leto za poduk v kmetijstvu; ker pa telovaditi ne znam, česar se nikdar učil nisem, služijo mi v povedani namen navadno tudi one — telovadbi po učnem črtežu odločene — pol ure. S tem samostalno vpeljanim podučevanjem in pa vpletanjem kmetijskega poduka med druge predmete, izučim otroke (dečke) v vsakdanji

šoli tako, da tudi potem, ko vsakdanji šoli odrastejo, k temu poduku hodijo z dobrim vspehom in veseljem poletni čas, česar me posebno zadnjih let lastna skušaja dejansko uči.

Tudi pri indirektnem poduku dveh višjih oddelkov ljudske (vsakdanje) šole morejo primerne vaje iz kmetijstva kot pismene naloge prav dobro služiti.

Med tem, ko učitelj en oddelek indirektno podučuje; piše drugi — direktno podučevani oddelek — ali po narekvi, ali pa po udarcih kak primeren kratek odstavek iz kmetijstva, posebno dobro v to služite knjižici: „Kratki nauki za sadjerejo“, in pa: „Glavna vodila umnega gospodarstva“

Ako se piše po udarcih; je ortografija uže sama na sebi pravilna, če se pa piše po narekvi, morajo se taki otroški izdelki pregledati in napake popraviti. Taki mali — iz kmetijstva prepisani — oddelki služijo od časa do časa učencem za uk na pamet. Eden ali drugi poreče: „Ta je pa uže bosa! En oddelek učitelj glasno podučuje med tem, ko drugi oddelek pa zopet kaj drugega na glas sam za-se obravnava; — to mora biti pravi Babilonski stolp!“

To pa ni res; temveč ravno na ta način vsi otroci vsakega oddelka na svoje delo strogo morajo paziti — se ve da — če je v šoli tudi kaka disciplina doma, in drug drugega prav nič ne motijo, ker vsak oddelek zase v klopéh skupaj sedi. To je, da narekovanje ali pa pisanje po udarcih (taktu) — zadevajoči učenec preglasno izvajati ne sme.

To praktično vodilo pridobil sem na Goriškem, kjer šolstvo sicer na tihem — pa vrlo napreduje.

Ako se mladini pri prirodopisnem pouku pokažejo živali, rastline in ruotine domačega kraja, navadi se potem brez posebne težave spoznavati kulturne rastline, živali kmetijstvu koristne in škodljive, — recimo žuželke, perve gre varovati, druge zatirati, ako se njihova zalega uniči, opazuje njih prememba in življenje. To je pravi teoretično-praktični prirodopisni nauk ljudske šole, od katerega bode odrasla mladina v javnem življenji gotovo mnogovrstnih korist imela. (Konec prih.)

Dopisi in novice.

Deželni zbor Kranjski. (Konec.) 14. in zadnja seja dné 13. julija. Po »Slov. Nar.«. Baron Apfaltrern poroča v imenu odseka za pregledovanje poročila deželnega odbora o njegovem delovanji kar se tiče oddelka šol. Poročevalec nasvetuje, naj se sklone, da je deželni zbor »z velikim veseljem na znanje vzel, da se je deželni odbor pri deželnem šol. svetu potegnil za to, da se uvede v vse večrazredne ljudske šole nemški jezik kot učni predmet, da naj deželni zbor izreče, da je deželni odbor ravnal popolnem v sporazumljenji z